

LA DONA A ROMA (segles IV aC–III dC)

Mercè Solé Baños
Universitat Oberta de Catalunya
Juny de 2012 – La Garriga

TEMA DEL TREBALL

El tema central del treball són els canvis que es produeixen en la vida de les dones romanes, sobretot de l'alta societat, entre el segle IV aC i el segle III dC.

Què va desencadenar aquests canvis?

METODOLOGIA

Buidatge i anàlisi dels documents i fonts següents:

- **Estudis monogràfics d'història, economia, costums i religió de la Roma antiga.**
- **Cultura material: epigrafia i testimonis arqueològics.**
- **Fonts antigues gregues i sobretot romanes.**

INTRODUCCIÓ

La derrota d'Aníbal va ser l'inici de l'expansió de Roma.

Roma va canviar, la ciutat arrasada va començar a brillar. El diner i el luxe es van fer els amos. A les fortunes tradicionals basades en les terres, es van imposar fortunes immobiliàries que sovint desapareixien ràpidament per la disbauxa.

El desig i l'exotisme van provocar que es desenvolupés el comerç marítim i altres activitats, en què sovint participaven les dones, que duien a enriquiments ràpids, mentre que la terra i l'agricultura perdien, juntament amb els seus principis morals, la primacia d'antuvi.

L'hel·lenisme es va anar apoderant de Roma però no sols ho féu el gust per l'oci, sinó que també les reflexions teòriques pròpies del pensament grec s'anaren introduint en la societat romana.

El món estava canviant, i també ho feien els habitants de Roma, homes i dones, però, sobretot, les dones.

MODELS DE DONES ROMANES

LUCRÈCIA *versus* LÈSBIA

FEINES DE LES DONES DE CIUTAT

**“Lisis, l’apedaçadora de vestits,
va viure 18 anys.**

Va ser frugal i modesta.”

(CIL VI, 9882)

LA MATRONA

“Viatger, és ben poc el que et vull dir. Atura’t i llegeix-ho. Aquest és el sepulcre gens bell d’una dona bella. Els seus pares li posaren de nom Clàudia. Estimà el seu espòs amb tot el cor. Infantà dos fills; l’un encara és a la terra; l’altre, el sepultà fa temps. Dona de conversa dolça, elegant en caminar. Tingué cura de la llar. Filà la llana. Ja he parlat prou. Segueix el teu camí.”

(Poesia epigràfica llatina 52)

(traducció de Mònica Miró Vinaixa)

LA DONA LLIBERTINA

“Ep, tu, que amb la mirada perduda esguardes l'estatge de la mort, atura't i llegeix aquests meus versos [...] Culta i instruïda ben bé de la mà de les mateixes muses, vaig ser capaç d'embellir amb els meus balls els jocs de la noblesa, i jo, una dona, em vaig convertir en la primera a mostrar-me davant el públic com a ballarina de danses gregues, de festa en festa. Ves per on, les parques enemigues amagaren les cendres del meu cos en aquesta tomba [...] Jo, que he estat filla, he fet vessar llàgrimes al meu pare estimat, i, nascuda després d'ell, l'he guanyat en la mort. Els meus catorze anys se'ls han engolit les tenebres que corren per la casa eterna del déu Plutó. Et prego que, en anar-te'n, em diguis: «que no et pesi la terra a sobre teu».”

(Poesia epigràfica llatina 55)

(traducció de Mònica Miró Vinaixa)

FEINES DE LES DONES BENESTANTS

“Amb prou feines es pot trobar alguna raó de pes que ens persuadeixi del fet que les dones en edat adulta hagin d’estar sota tutela: car el que vulgarment es creia, és a dir, que en general es deixen enredar per la seva lleugeresa d’esperit i que per això resulta just que siguin dirigides per l’autoritat dels seus tutors, és més una raó aparent que no pas vertadera, ja que, en realitat, les dones adultes tracten els seus negocis per compte propi i hi ha casos en què el tutor interposa la seva autoritat per mer formalisme i amb freqüència també autoritza actes contra la seva voluntat forçat pel pretor.”

(Gai, *Institucions* 1, 190)

(traducció de Mònica Miró Vinaixa)

LLEVADORES, METGESSES I DIDES

“La persona apta posseeix una instrucció elemental, un esperit viu, memòria, ganes de treballar, discreció; en general, li cal una sensibilitat viva, membres ben proporcionats, robustesa; alguns autors reclamen també dits llargs i fins, amb les ungles curtes [...] És una dona vigorosa per a les feines que li escauen, però no necessàriament jove com reclamen alguns [...] Cal que sigui temperada i sòbria en qualsevol situació.”

(Soranus, *Ginecologia* I, 2-3)

LA RELIGIÓ

Vesta, guardiana del foc de la ciutat

Isis, deessa, mare i prostituta

VESTA

“Va escollir les donzelles de Vesta, un sacerdoti originari d’Alba, no gens estrany al llinatge del fundador. Va establir en favor seu una paga pública per tal que fossin sacerdotesses permanents del temple; les va fer dignes de veneració i inviolables amb la virginitat i amb altres manifes-tacions de culte.”

(Tit Livi, *Els orígens de Roma* I, 20, 41)

ISIS

“Oh Isis, [...] gira la cara cap aquí i salva dues persones en una: car tu donaràs la vida a la meva amant i ella a mi. Sovint ella, per celebrar en honor teu el ritual, segué en els dies prescrits allà on l’aplec dels gals tenyí de sang els teus llorers. Oh, tu, que tens misericòrdia de les noies que pateixen de l’úter, a les quals un pes ocult tiba els costats feixucs, fes-te present propícia i acull les meves pregàries, Ilítia! Ella es mereix deure’t la vida. Jo en persona, vestit de blanc,

oferiré encens als teus altars plens de fum; jo mateix portaré ofrenes promeses davant els teus peus; hi afegiré una inscripció que digui «Nasó, per Corinna, que ha estat salvada». Tu només fes per manera que hi hagi lloc per a la inscripció i per a les ofrenes.”

(Ovidi, *Amors* 2, 13, 7-26)

(traducció de Mònica Miró Vinaixa)

CONCLUSIONS

La conclusió: quan les dones arribaren a gaudir d'una situació econòmica bona, a ser mestresses dels seus diners, es van poder emancipar, conclusió a la qual també arribaríem avui dia si féssim un estudi en aquest sentit.

La llibertat, l'emancipació, no es guanyen només amb ideals; cal a més una mentalitat oberta i sovint, molt sovint, un bon poder adquisitiu.

Amb aquest treball he après...

...a dur a terme una recerca interdisciplinària amb les eines que m'han aportat els estudis d'Humanitats;

...a valorar i saber esbrinar els autors antics grecolatins com a font per al coneixement de la vida privada i pública d'una societat;

...a atorgar importància a les versions i traduccions que es fan de les seves obres com a via indispensable, de vegades l'única de què disposem, per a llegir-los i per a entendre'ls.